

Asia: Hallituksen esitys HE 77/2015 vp; Sivistysvaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö CIMOLle

CIMOn lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esityksen mukaan yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin lisättäisiin säännökset Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta perittävistä lukuvuosimaksuista alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO kiittää eduskunnan sivistysvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja nostaa lausunnossaan esiin erityisesti seuraavat näkökulmat:

Lähtökohdat

- Suomi tarvitsee kansainvälistä osaamista, kansainvälisiä osaajia ja verkostoja. Tämä on tärkeitä vientivetoisen taloutemme kannalta, joka on yhä enenevissä määrin riippuvainen muun maailman taloudellisesta kehityksestä. Yhä suurempi osa uusista taloudellisista mahdollisuuksista löytyy Euroopan ulkopuolisista nousevista talouksista. Kansainvälinen osaaminen ja siihen liittyvät verkostot ovat myös monin muin tavoin ensiarvoisen tärkeitä rikastuttamaan suomalaista yhteiskuntaa. Ulkomaalaisilla opiskelijoilla on keskeinen osuus tässä. Useat selvitykset osoittavat, että ulkomaalaisilla opiskelijoilla on huomattavaa taloudellista merkitystä korkeakoulujen ja koko kansantalouden kannalta. Taloudellisten vaikutusten kannalta olennaisin kysymys on, työllistyvätkö opiskelijat opiskelumaahansa. Taustatietoa ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista suomalaisissa korkeakouluissa löytyy CIMOn muistiosta:
http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/teemana_ulkomaalaiset_tutkinto-opiskelijat

- Lukuvuosimaksujen tullessa korkeakoulut ja niiden maksulliset koulutusohjelmat operoivat kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla, joilla on oma logiikkansa. Korkeakoulujen on kiinnitettävä uudella tavalla huomiota koulutuksen laadukysymyksiin, kohderyhmiin ja -alueisiin, kilpaileviin ohjelmiin, markkinointiin, apurahajärjestelmiin, kieliopetukseen ja maksullisten ohjelmien hallinnointiin. Tarjonnalla on vastedes vastattava maksavien asiakkaiden odotuksiin.
- Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kokonaismäärä Suomessa (noin 20 000) on OECD-vertailussa alle monien verrokkimaiden. Suomessa opiskelevista ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista suuri osa, noin kolme neljäsosaa, on EU/ETA-alueen ulkopuolelta, mikä on monia kaltaisiamme maita enemmän. Lukuvuosimaksujen tullessa on muiden pohjoismaisten (Ruotsi, Tanska) esimerkkien valossa odotettavissa, että EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulevien hakijoiden ja opiskelijoiden määrä vähenee selkeästi lähivuosina. Tavoitteena tulee kuitenkin pitkällä aikavälillä olla ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän lisääminen Suomessa esimerkiksi OKM:n selvitysryhmän tavoitteiden mukaisesti ("Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille", OKM 2013:9).
- Lukuvuosimaksujen yhteydessä korostuvat taloudelliset ja koulutusviennin näkökulmat. Korkeakoulutuksella ja tutkimuksella on kuitenkin laajempia perustavanlaatuisia tarkoituksia, jotka lähtevät yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perustehtävistä. Myös lukuvuosimaksullisen toiminnan tulee rakentua perustehtävät huomioiden.

Vetovoimatekijät

CIMO korostaa seuraavien tekijöiden merkitystä, jotta Suomi ja suomalaiset korkeakoulut näyttäytyvät ulkomaalaisten koulutusvalintojaan pohtivien opiskelijoiden silmissä vetovoimaiselta vaihtoehdolta kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla:

- Maksujen toteutuessa tulisi kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota ja voimavaroja **maakuvatyöhön ja suomalaisen korkeakoulutuksen tunnetuksi tekemiseen kansallisin toimenpitein**. Hallituksen esityksessä huomio kiinnittyy lähinnä korkeakouluihin toimijoina. Suurin hyöty koko korkeakoulujärjestelmän kannalta saadaan silloin kun korkeakouluilla on vahvaa taustatukea kansallisen tason toimijoilta. Maamme korkeakouluilla on eritasoisia valmiuksia osallistua

kilpailuun kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla. Opiskelijoihin liittyvä alumnityö on entistä tärkeämpää tulevaisuudessa ja siinä on kehittämistä – tässä löytyy hyviä malleja muista maista, kuten Saksasta, Hollannista ja Ruotsista.

- Potentiaalisten ulkomaalaisten opiskelijoiden neuvonnan näkökulmasta on tärkeää että saatavilla on konkreettista ja kattavaa **tietoa** Suomesta opiskelumaana sekä mahdollisena maana työllistyä. Tällaista tietoa tarvitaan luonnollisesti korkeakoulutasolla mutta myös kansallisesti liittyen Suomeen ja suomalaiseen korkeakoulujärjestelmään yleensä, maan vieraskielisten koulutusohjelmien tarjontaan, hakumenettelyyn, opiskelijavalintoihin ja lukuvuosimaksuihin. Verkkopalveluilla (kuten CIMOn Study in Finland –palvelu) on tässä suhteessa tärkeä osuus.
- Ulkomaalaisten opiskelijoiden houkuttelevuus Suomeen edellyttää **toimivia apurahajärjestelmiä**. Hallituksen esityksessä edellytetään korkeakouluilta apurahajärjestelmää. Yksittäisten korkeakoulujen apurahajärjestelmät ovat tarpeen, mutta lukukausimaksukokeilun yhteydessä kävi selväksi monien korkeakoulujen toive valtakunnallisesta stipendijärjestelmästä. Kansallinen apurahaohjelma edesauttaisi markkinointia sekä korkeakoulun että kansallisella tasolla. Monissa verrokkimaissa kansallisia apurahaohjelmia on tarjolla. Suomen satavuotisjuhlavuoden yhteydessä vuonna 2017 olisi oiva aika lanseerata uusi apurahaohjelma, jota voitaisiin rahoittaa myös yksityisin varoin.
- Vaikka osa ulkomaalaisista opiskelijoista on kiinnostunut vain tutkinnon suorittamisesta Suomessa, merkittävä osa tänne hakeutujista toivoo voivansa jäädä Suomeen valmistumisensa jälkeen (mm. International Student Barometrin tulosten mukaan). CIMO näkee ulkomaalaisten opiskelijoiden **integroimisen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään** keskeisenä asiana. Jotta ulkomaalaisista opiskelijoista ja heidän osaamisestaan saadaan mahdollisimman suuri hyöty suomalaiselle yhteiskunnalle, on integroitumiseen kiinnitettävä huomiota jo opintojen aikana. Keskeisessä asemassa on ensinnäkin **kotimaisten kielten opetus ulkomaalaisille opiskelijoille**. Tässä suhteessa on tarvetta entistä vahvemmalle panostukselle kieltenopetukseen ja uusiin innovatiivisiin tapoihin opettaa kieltä kansainvälisille opiskelijoille opintojen aikana tai jo niitä ennen. Toiseksi tarvitaan työmarkkinoille integroitumisen tukitoimenpiteitä, kuten harjoittelumahdollisuuksia. Työmarkkinaosapuolet ja muut työelämän toimijat samoin kuin muut yhteiskunnalliset toimijat on saatava entistä aktiivisemmin

mukaan edistämään **ulkomaalaisten opiskelijoiden sijoittumista suomalaiseen työelämään**. Tarvitaan strategista lähestymistapaa, jossa ajatellaan alusta asti opintojen voivan johtaa rekrytoitumiseen suomalaisille työmarkkinoille (study & career in Finland –ajattelua). Tässä hyvänä esimerkkinä on Hollannin ”Make it in the Netherlands” –ohjelma (<https://www.nuffic.nl/en/education-promotion/make-it-in-the-netherlands>).

- Eri hallinnonalojen välisessä yhteistyössä on **maahantulon sujuvuuteen ja maahantulokäytäntöihin** kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Kansainvälisessä vertailussa Suomen nykyiset käytännöt eivät näyttäydy kaikilta osin sujuvina. Eri hallinnollisten toimijoilla tulisi olla vahva yhteinen näkemys siitä, mihin ulkomaalaisten opiskelijoiden osalta pyritään.
- Lopuksi: ensiarvoisen tärkeätä on tehdä työtä ulkomaalaisille opiskelijoille myönteisen **yhteiskunnallisen asenneilmapiirin** puolesta, jotta globaalissa toimintaympäristössä keskeinen kansainvälinen osaaminen ja siihen liittyvä avarakatseinen ajattelu lisääntyvät. Tässä työssä tarvitaan selkeä tahtotila päätöksentekijöiltä.

Helsingissä 25.11.2015

Samu Seitsalo
johtaja